

200 ÉVE SZÜLETETT MOSONYI MIHÁLY

A tanulmány témaválasztását Mosonyi Mihály születésének kétszázadik évfordulója inspirálta. Bónis Ferenc (Bónis, 1995, 1996, 2000) írásai alapján mutat rá élete fő eseményeire és foglalja össze műveit. Kiemelten foglalkozik Liszt és Mosonyi barátságával, továbbá utal a 200. évforduló alkalmával történő megemlékezések egy részére.

Mosonyi Mihály művészetére először dr. Gyémánt Csilla, az SZTE JGYPK jogelődje Magyar Irodalom Tanszékének főiskolai docense hívta fel a figyelmemet. A Vörösmarty Mihály emlékére rendezett irodalmi és zenei esten Maczelka Noémi zongoraművésszel az „Egy szerelem három tüze” c. négykezes darabját játszottuk, és a Szép Ilonka c. operából adtunk elő részleteket.

Mosonyi munkásságával a zenepedagógiai tananyag elég mostohán bánt. Pld. Dobák Pál: A romantikus zene története c. főiskolai tankönyv mindössze nevét említi Liszt: Magyar történelmi arcképek ciklusában. (Ugyanez vonatkozik a közoktatás tankönyveire is.) Kivétel dr. Mihálka György: Karvezetés IV. c. egységes jegyzete, melynek alcíme Kórustörténet és a kórusérettel kapcsolatos elvi és gyakorlati tudnivalók. Itt Mosonyi a Zenészeti Lapokban megjelent írását idézve a szerző utal Mosonyi kórusérettel kapcsolatos nézeteire „művészet, főleg pedig a magyar zene zászlaja alatt hirdetői, terjesztői a nemzetiség eszméinek, hazafiúi érzelmeknek”. (Mihálka 1986. 27.p.) Emellett felsorol néhány kórusművet: Üdvözlét, Tavaszi dal, Pacsirta, Ébresztő Balogh Zoltán versére. (Mihálka 1986. 27. p.)

Mosonyi a XIX. századi magyar zenetörténet jelentős képviselője, Liszt és Erkel mellett a legnagyobb alakja. Mosonyi Mihály (Michael G. Brand) 1815. szeptember 2-án született Boldogasszonyfalván (mai neve Frauenkirchen). A város Ausztriában, Burgenlandban található. Ősei szegény iparosok voltak. Édesapja, id. Brand Mihály nyersbőrfeldolgozó és szűrszabó volt. A családban 10 gyermek született, 2 fiú és nyolc lány. Mosonyi Mihály gyermekkorában megismerkedett a fűvös hangszerekkel és az orgonával. Időnként helyettesítette a falu kántorát. 14 évesen Magyaróvárra került (ma Mosonmagyaróvár). Pozsonyban beiratkozott a tanítóképzőbe, ahol rendszeres zenetanulásra is sor került. Mentora Turányi Károly volt. A tanulás mellett szépiprás-órákat adott, nyomdai betűszedőként és újságkihordóként is dolgozott, majd Pejachevich gróf szlavóniai kastélyában, Rétfalun zenetanító lett. A téli hónapokat Pozsonyban töltötte, és Bécsbe is eljutott.

Első kompozíciói azt mutatták, hogy több műfajban is kísérletezett. Elkészült a *Grand Duo*, amely háromtételes négykezes szonáta, Beethoven és Schubert hatását mutatja. A korai kompozíciók között tartjuk számon a *C-dúr misét és a h-moll nyitányt*.

1842-ben Pestre költözött és zongorát tanított. Befolyásos muzsikussal kötött barátságot. Ábrányi Kornél, Mosonyi első életrajzírója megemlíti Louis Schindelmeisser nevét, aki többször vezényelt 1838-1846 között a Hangász-egyesület koncertjén. 1843-ban ő dirigált Pesten először Mosonyi művet: a h-moll nyitányt és az I. szimfónia bemutatóját. Brauer Ferenc, a pesti belvárosi templom regens chorija volt, 1845-től a Zenede igazgatója. Az ő nevéhez fűződik Mosonyi több egyházzenei kompozíciójának pesti megszólaltatása. Thern Károly karnagy, zeneszerző az első szimfónia bemutatója után köszöntő kórust írt Mosonyinak, és 1868-ban a Pesti Zenekedvelők Egyesületének karnagyja székében Mosonyi utóda lett. (Bónis, 1995. 122. p.)

Bartay András meghívta Mosonyit a Szózat pályázat bíráló bizottságába, amelyben Vörösmarty és Erkel is részt vett. Az Erkellel történt megismerkedés után 1844-ben Mosonyi magyar nyelvű köszöntő kórust írt a zeneszerzőnek, *Erkel Ferenc zeneköltő ünnepére* címmel. Ez a mű máig kiadatlan. (Bónis, 1995. 123. p.)

Mosonyi Mihály 1845-ben feleségül vette Weber Paulinát (1820-1851). Felesége korai halála után az egyházi zene területén folytatta munkásságát, fémjelzi ezt a nagyszabású IV. mise.

Mosonyi életében jelentős változást hozott 1856-ban a Liszt Ferencsel való találkozás. Lisztnek nagy segítségére volt az Esztergomi mise komponálása idején. 1857-ben Mosonyi zongoraátíratot készített a mise két tételéből. Más szerzők is hatással voltak művészetére. Így pld: Robert Schumann zongoradarabjai, amelyet Clara Schumann tolmácsolásában hallott. Ennek hatására keletkezett a *Két gyöngyszem* c. zongoradarab. 1857-ben Ferenc József és Erzsébet császárné első magyarországi útjára a *Pusztai élet* c. zongoraábránd emlékezik.

1859-ben *Mosonyira* változtatta a nevét. Ettől kezdve magyar stílusban írta műveit. Ekkor keletkezett a *Magyar gyermekvilág* c. zongorasorozat és a *Hódolat Kazinczy szellemének* című zongoradarab, mely az országos, centenáriumi Kazinczy ünnepélyre íródott. Egy évvel később készült el a mű zenekari változata, amelyben a cimbalom is helyet kapott. *A Tisztulás ünnepe Ungnál a 886. esztendőben* c. Kazinczy versre készült az első magyar kantáta. A Kazinczy kantátát Dohnányi Ernő mutatta be a Magyar Rádióban 1931-ben. A hangversenytermi bemutató 1953-ban Ferencsik János nevéhez fűződik. A hatvanas években Mosonyi ismét zongoradarabokat írt, ezek egy részének elkészült a zenekari változata is. *A magyar honvéd győzelme és keser-*

ve, *Gyászhangok Széchenyi István halálára* zongorára, elkészült a zenekari változat is. *Ünnepi zene* zongorára négykézre illetve zenekarra. A szimfonikus változatot a Filharmóniai Társaság zenekara mutatta be Erkel Ferenc vezényletével. 1860-ban a Zenészet Lapok főmunkatársa lett (Heti közlöny a zeneművészet összes ágai köréből). Hazánkban ő írta le elsőként, hogy a zenei élet szervezésének kérdéseit az alaptól kell elkezdeni. Számos értékes zenekritikát írt. Az összhangzattani rovatot is vezette.

1960-tól termékeny alkotói korszak következett. Jelentős zongoradarabok a *Tanulmányok zongorára a magyar zene előadása képzésére*. Emellett magyar költők verseit zenésítette meg: *Petőfi: Szerelem, szerelem, Arany János: Letésem a lantot, Mátyás anyja. Tóth Kálmán versére íródott a Hat népdal*. 1861-ben Vörösmarty Szép Ilonka c. költeménye nyomán készült a *Szép Ilonka c. opera*. A szövegkönyvet Fekete Mihály kolozsvári lapszerkesztő állította össze. A bemutató 1861. december 19-én volt Erkel Ferenc vezényletével. 1862-ben keletkezett az *Álmos* c. opera Szigligeti Ede szövegkönyve alapján. Az opera Wagner hatását mutatja. A bemutató több mint 60 évvel később volt. A bemutató késlekedésének oka, hogy Mosonyi nem nyújtotta be új művét a Nemzeti Színházhoz. Wagner operáit ajánlotta helyette előadásra. Ennek következtében kapcsolata Erkelrel rosszra fordult, így a szép Ilonkát is levették a Nemzeti Színház műsoráról.

1865-től erősödött barátsága Liszt Ferencsel. Felkutatta és elküldte számára a Szent Erzsébetről szóló egyházi énekeket, ezzel segítette Liszt kompozíciós munkáját. Mosonyi zenekari nagybőgősként (Bónis, 1996.87.p.) közreműködött a Szent Erzsébet legenda Liszt által vezényelt ősbemutatóján 1865. aug. 15-én. Liszt mintegy köszönetként 1865. augusztus 18-án egy zenekari koncerten vezényelte Mosonyi: *Ünnepi zenéjét*.

Mosonyi lépéseket tett a Liszt Koronázási mise bemutatása érdekében is. A partitúrát szépirással lemásolta, elküldte a bécsi udvarba, ezáltal azt szerette volna elérni, hogy ne utasítsák el a partitúrát, azért, mert nem olvasható. Lisztet mélyen meghatotta Mosonyi önzetlensége. Levélben köszönte meg munkáját. „*Kedves, tisztelt kollégám! mindig igaz barátomnak bizonyul. Öszintén örül a szívem, hogy oly sokat köszönhetek Önnek. Bár Ön is örülne ennek. Közönséges emberekkel sohasem kerülök hasonló kölcsönösségben*”. A levél zárómondata: „*Öszinte nagyrabecsüléssel maradok ragaszkodó és hálás híve Liszt Ferenc*” (Liszt levele Mosonyihoz, Weimar 1867. ápr. 23. idézi Bónis, 2000. 23. p.)

Az utolsó kompozíciók vokális művek. A *Libera* vegyeskarra és mély vonósokra íródott, amelyet Erkel Ferenc mutatott be. Gróf Batthyányi Lajos emlékének fúvóskíséretes kórusmű, a *Boldogság emléke c. dal* Komócsy József versére készült.

Mosonyi Mihály 1890-ben Szekszárdra utazott, hogy a névnapját az ugyancsak Szekszárdon vendégeskedő Liszt társaságában ünnepelje. A fennmaradt korabeli képek alapján nagyon vidám társaság gyűlt össze a zenekedvelő Augusz Antal házában. Ott volt Liszt Ferenc, Augusz Antal, Reményi Ede. Mosonyi visszafelé hajóval ment Pestre. Az úton megfázott, és tüdőgyulladást kapott. Hazaérkezése után néhány nappal, 1870. október 31-én meghalt. Temetésén Erkel Ferenc vezényelte Beethoven gyászzenéjét. Liszt Ferenc levélben nyilvánított részvétet. Még abban az időben a Szekszárdon való tartózkodása idején zongoradarabot írt Mosonyi emlékére, amelyet a Magyar történelmi arcképek c. sorozatába foglalt bele.

Megemlékezések a 200. évforduló alkalmából:

A Magyar Művészeti Akadémia a 2015-ös évet Mosonyi Emlékévnek nyilvánította. Az Emlékbizottság – melynek tagja volt többek között Sziklavi Károly tanszékünk egykori zeneelmélet tanára is – több programot szervezett annak érdekében, hogy Mosonyi műveit megismerhesse az utókor. Kassai István és Körmendi Klára zongorahangversenyét a Rádió is közvetítette. Az egyházi műveit reprezentáló miséit is hallhattuk a Rádióban. A Mosonyi Emlékbizottság, a Liszt Ferenc Társaság Kelet-Magyarországi tagozata, a Bánffy György Kulturális Szalon, a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola nemzetközi zongoraversenyt hirdetett zeneművészeti szakközépiskolások részére 2015. nov. 20-22. között Mosonyi Mihály emlékére. A verseny fővédnöke Kocsis Zoltán, kétszeres Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas zongoraművész, Érdemes Művész, a Magyar Corvin lánc kittüntetettje, zongoraművész, zeneszerző, karmester, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar főzeneigazgatója volt.

A Mosonyi emlékév eseménysorozata nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy Mosonyi alkotásait jobban megismerhesse a zeneszerető közönség.

Irodalomjegyzék

- Bónis Ferenc, (1995) Erkel és Mosonyi kapcsolatáról. In: Erkel Ferencről és koráról. Bónis Ferenc (szerk. 22-130. p)
- Bónis Ferenc, (1996) Mosonyiana. In: *Magyar zene* XXXVI. évf, 1. szám 80-96. p.
- Bónis Ferenc, (2000) Mosonyi Mihály. Mágus Kiadó Budapest
- Dr. Mihálka György, (1986) Karvezetés IV. c. egységes jegyzet, alcím Kórustörténet és a kórusérettel kapcsolatos elvi és gyakorlati tudnivalók. Tankönyvkiadó Budapest <http://www.debrecezenede.hu/hirek/165-mosonyi-mihaly-nemzetkozi-zongoraverseny>